

EL RIU DE MÉS AL NORD

El riu de la Sénia és emprat sovint per demarcar els límits septentrionals de les terres valencianes. Del Sénia al Segura, ha estat una expressió freqüent en aquest context geogràfic i, encara que no és totalment certa en el cas del Segura, sí que ho és en bona mesura en el del Sénia: aplegant aigües catalanes i valencianes, aquest riu s'escola muntanyam avall per discórrer serpentejant per les suaus ondulacions de les terrasses que davallen fins a la plana de Vinaròs, demarcant amb fidelitat les fronteres entre les comarques del Montsià i el Baix Maestrat.

El cabal d'aigua del Sénia s'arreplega en una petita conca desenvolupada sobre el vessant marítim del massís dels Ports, o del Port recollint la tradició més antiga. Un terreny enaspit, empenyat per l'orogènia alpina que ha cisellat un relleu que sembla fruit d'una natura enfollida, on l'orografia ho condiciona tot. Cingleres, morrals, clapisses, profunds barrancs, passos d'altura, moles, gúbies i balmes, són l'essència del Port. Aquestes terres trencades, acaronades per la Mediterrània, són regades abundantment per les pluges tardorenques, pel lletós mantell de la neu hivernal i per les cotonoses boires vespertines. Però, abans de que l'aigua arribe al riu, hi ha un dens tapís vegetal que lluita pel líquid vital atrapant-lo en les capçades i incorporant-lo al sòl.

La vegetació dels Ports és certament singular, una barreja de vegetació mediterrània, representada per escassos però frescals alzinars que ens transporten a la Mediterrània subhúmida, al sud de França i a les costes italianes. Aquests alzinars són els més esperosos del país i solament conserven el seu esplendor fins als barrancs que desguassen a la rambla Cervera. Marfull, aladern de fulla ampla, lligabosc, violetes, etc., completen l'escenografia d'aquest teatre natural. El secular aprofitament de la foresta per als més diversos usos humans ha fet estendre les màquies i les garrigues com una segona pell, fermament subjecta a la terra, com volent retindre el sòl enfront de tumultuoses tempestes tardorenques. A les zones més enlairades del massís en l'actualitat domina el pi roig i els escassos roures apareixen dispersos entre els pins. En les millors obagues d'aquests terrenys alts encara es refugien bosquetons on es barregen avellaners, til·lers, aurons, teixos, trèmols, etc. Fins i tot a la capçalera del Retaule hom pot trobar relictos de fageda, reminiscències d'un clima més eurosiberià.



© Fotos article: A. Aguilola

Salt de Robert, naixement "oficial" del riu de la Sénia.



Flor de la pingüicula, planta de gran bellesa i originalitat del nostre país.



Riu de la Sènia al seu pas per la Coveta dels Rossegadors.



Desguàs del riu de la Sènia en Sol de Mar.

Les primeres manifestacions d'aquest riu septentrional són els degotalls, fonts i ullals d'on brolla l'aigua que alimenta barrancs com el del Salt de Robert, considerat el naixement oficial del Sènia. En aquests ambients frescals, sobre les roques i travertins per on regalima l'aigua, on acaba fent-se tosca, la concentració de carbonats, la duresa del substrat i la permanent humitat resulten excloents per a la major part de les espècies. Aquest és un camp lliure per a ésser colonitzat per molses, falgueres i algunes singulars fanerògames. Una d'aquestes és la pingüicula, planta de gran bellesa i originalitat que, a més de la llum del sol i l'anhidrid carbònic, empra petits insectes per a completar la seua dieta. I ho fa no amb aquelles corol·les que semblen estar sempre a l'aguait per tal d'engolir aferrissadament insectes desprevinguts, sinó enxampant-los amb fulles cobertes de pèls apegalosos que els retenen cruelment fins digerir-los.

Ràpidament les fonts i degotalls conflueixen per formar un curs d'aigua incipient que pel barranc del Magraner cap avall (o del "mal graner", qui sap, donada la irregularitat de les pluges i per tant de les collites) s'enfila per la Coveta dels Rossegadors, el molí de l'Abad i la font de Sant Pere, sanefant el camí de l'aigua densos boscos riberencs on es barregen salzes, polls, freixes, àlbers i aurons, solament interromputs per les peixeres i molins que d'ací en avall li extreien d'antuvi tota l'aigua i l'energia per a regar, fer llum, moldre olives i fer farina, paper o teixits.

Malany és el nom de la partida a partir d'on el riu s'obre per recórrer el seu camí vers a la mar, en un traçat que en temps terciaris sembla que el conduïa cap a l'Ebre, del qual finalment s'emancipà a partir del pliocè per vessar les aigües directament a la mar, en Sol de Mar, entre Alcanar i Vinaròs. En aquest recorregut les autèntiques plantes de riberal quasi desapareixen per complet, com ho fa el riu, que s'escola sovint per sota d'un mantell de còdols, i solament la bardissa d'esbarzer i baladre, així com algun arbre escadusser, testimonien la genuïna vegetació del riu. Això sí, el rossinyol bord, ocell discret i fugisser, sempre ens anunciarà amb el seu cant la proximitat del riu, segurament amagat en alguna de les in comptables figueres que poblen aquest riu de més al nord, que a aquestes altures dubta si ser riu o rambla.

ANTONI AGUILLELLA
Director del Jardí Botànic de la UV